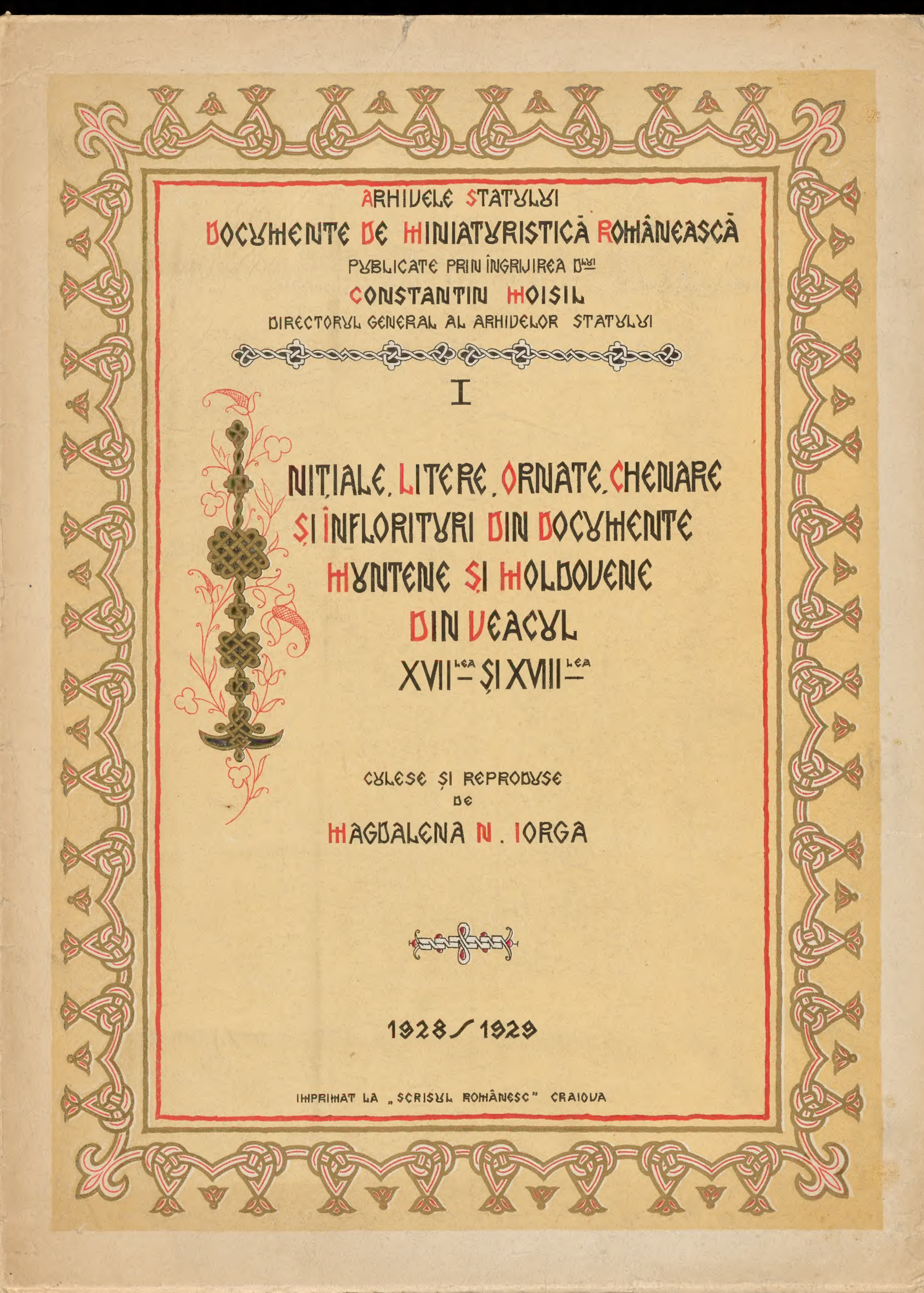

ARHIVELE STATULUI

DOCUMENTE DE MINIATURISTICĂ ROMÂNEASCĂ

PUBLICATE PRIN ÎNGRIJIREA D-LUI

CONSTANTIN MOISIL

DIRECTORUL GENERAL AL ARHIVELOR STATULUI

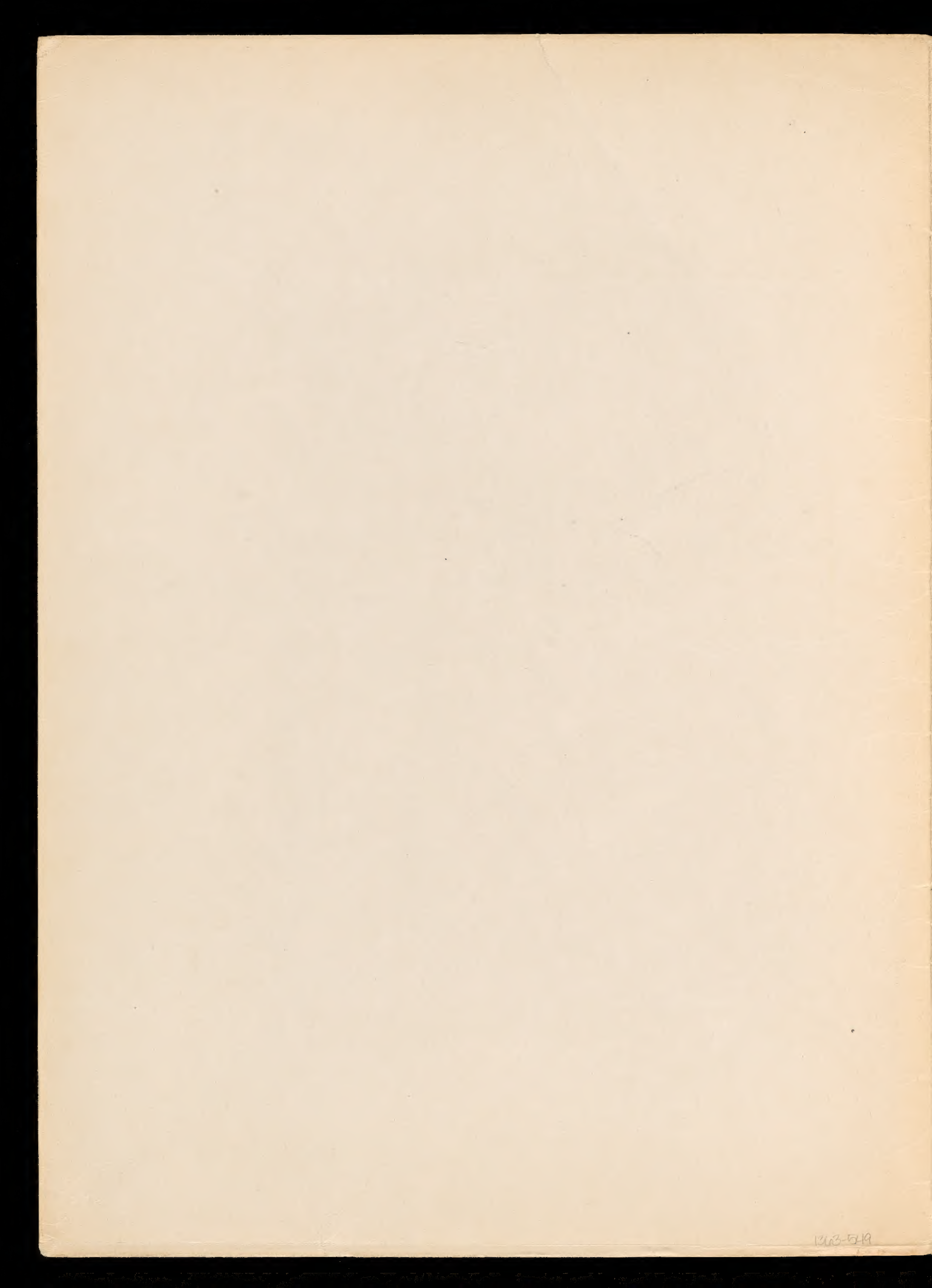
I

INIȚIALE, LITERE, ORNATE, CHENARE ȘI ÎNFLORITURI DIN DOCUMENTE MUNTENE ȘI MOLDOVENE DIN VEACUL XVII-LEA ȘI XVIII-LEA

CULESE ȘI REPRODUSE
DE
MAGDALENA N. IORGA

1928/1929

IMPRIMAT LA „SCRISUL ROMÂNESC" CRAIOVA

DOCUMENTE DE MINIATURISTICĂ ROMÂNEASCĂ
PUBLICATE PRIN ÎNGRIJIREA D-lui
CONSTANTIN MOISIL
DIRECTORUL GENERAL AL ARHIVELOR STATULUI

I.

INIȚIALE, LITERE ORNATE, CHENARE ȘI ÎNFLORITURI

DIN DOCUMENTE MUNTENE ȘI MOLDOVENE
DIN VEACUL AL XVII-lea ȘI XVIII-lea

CULESE ȘI REPRODUSE DE
MAGDALENA N. IORGA

1928—1929
SCRISUL ROMÂNESC S. A.
CRAIOVA

DE multă vreme, urmându-mi sfatul, fiica mea Magdalena, care face acum studii de pictură la Paris, copià literele ornate care constituie glorioasa frumuseţă a vechilor documente româneşti. Cu greu s'a decis a le prezinta, deşi câteva dintre ele fuseseră acum date în „Istoria vechii arte româneşti" pe care am publicat-o împreună cu colegul mieu d. G. Balş (v. p. 256).

Câteva lămuriri asupra originii şi caracterului acestor desemne atât de delicate, de o imaginaţie aşa de îndrăzneaţă şi de armonioasă în acelaş timp, care adaugă elanului nobil al liniei un subtil sens al coloarei, îmi par necesare, atât pentru publicul românesc, cât şi pentru acela care, în străinătate, începe a se interesa de produsele, atât de variate, ale artei unei naţiuni din care deseori nu se cunoştea decât „boierul moldo-valah", studentul plin de datorii, rătăcitorul prin străzile Parisului şi politicianul în căutare de reclamă.

Toate aceste superbe iniţiale, afară de liniile sucite de pe frontoanele vechilor documente moldovene (n-r 2 şi 3 ale tabelei V; cf. de asemenea n-r 4 al tabelei VI), vin din Muntenia, Moldova, mai sobră, neavând decât, către 1620, împletitura punctată de stele a semnăturilor domneşti, cu lungile linii finale însemnând maiestatea lor trecătoare. Ele aparţin epocii neted definite care e secolul al XVII-lea. Câteva numai sunt din secolul al XVIII-lea, când o nouă manieră înlocuieşte pe cea veche, impunându-şi marile desemne greoaie, blasonul enorm şi, în colorit, monotonia unei purpure fără strălucire, moştenire a Bizanţului de unde vine tot imperialismul, în atâtea domenii, al civilizaţiei româneşti.

Am spus „iniţiale". Dar, alături de aceste triumfătoare majuscule, ori de capriciile unui elan spontaneu, asămănătoare produselor marii arte a miniaturiştilor armeni din Cilicia secolului al XIV-lea mai ales, întâlnim vignete, ornamente marginale, tot ceia ce contribuie la îmbielşugata şi scânteietoarea podoabă a documentelor din Ţara-Românească.

Au existat oare iniţiatori? Uneori cel care colorează gravurile este, de sigur, secretarul domnesc, caligraful care semnează cu litere mărunte, dar de o atât de frumoasă trăsătură, jos în colţul din dreapta, lângă logofăt. Asupra acestui punct ar fi încă cercetări de făcut, pe care am de gând să le întreprind. Numai atunci miniatura românească îşi va putea avea o istorie cronologică, poate chiar prin biografii. O oarecare influenţă a putut fi însă exercitată, asupra unei tradiţii de sigur anterioare, prin anii 1660—1670, când începe domnia Cantacuzinilor şi a rudei lor prin mamă, Constantin Brâncoveanu, de către acel călugăr din Iberia, venit de la Muntele Athos, care a fost marele tipograf şi harnicul artist Antim, Mitropolitul Ungrovlahiei.

Arta populară, de linii geometrice, moştenire a preistoriei trace, n'a determinat caracterul acestor litere. El vine mai cu seamă din broderia doamnelor române din epoca aceasta nu în de ajuns de cunoscută nouă, desvoltarea ei normală fiind întreruptă întâiu prin moda constantinopolitană, apoi, de la sfârşitul sec. al XVIII-lea, prin împrumutul de la modelele Occidentului francez. Laleaua Orientului revine deseori ca tip, dar alături de ea întâlnim de asemenea frunza ascuţită, aspra floare de acant, clopoţeii albi din margenea pădurii şi modestul trifoiu al pajiştilor. O singură dată crucea cu braţe duble răsare de-asupra tristului simbol creştin al morţii, alături de lance şi de buretele, devenit o floare albastră, rotundă, la capătul unui lujer galben. Plin însă de amintirea satului natal, desemnatorul a adăugit alături acele oale de lut care în cimitirele de sat înalţă tămâia amintirii de-asupra dâmbului celor morţi.

Cât de nesecat este acest isvor de naivă frumuseţe, sper că vor arăta fascicolele următoare.

(Tradusă de Liliana Iorga). N. IORGA

IN anul 1922 Academia Română a început să publice, din iniţiativa d-lui profesor I. Bianu, veneratul ei bibliotecar şi actualul ei preşedinte, reproduceri autentice după miniaturile din vechile noastre manuscripte [1]).

Este, credem, de datoria Arhivelor Statului, ca urmând exemplul celui mai înalt institut de cultură, să dea la iveală, la rândul lor, miniaturile ce împodobesc actele şi documentele vechi româneşti.

Căci ornamentele ce se găsesc în aceste acte şi documente nu numai vor complectà materialul miniaturistic din manuscripte, dându-ne putinţa să cunoaştem întreagă evoluţia artei miniaturistice la noi, dar în acelaş timp vor oferì artei decorative moderne nesfârşite modèle de inspiraţie şi de imitat.

Trebuie să observăm însă, că actele şi documentele cu miniaturi sunt la noi cu mult mai recente decât manuscriptele ornate. Aceste din urmă datează cel puţin dela începutul veacului al XV-lea, pe câtă vreme cele dintâi nu încep să apară decât abia în a doua jumătate a veacului al XVI-lea.

Se înţelege că, faţă de enorma cantitate de piese scrise ce ne-au rămas dela strămoşi, numărul actelor şi documentelor cu miniaturi este foarte restrâns. Căci în toate timpurile numai acelea au fost împodobite, care prezintau o importanţă esceptională sau se adresau unor persoane ori instituţii cu un prestigiu deosebit şi faţă de care emitentul ţineà să-şi manifesteze o bunăvoinţă sau o consideraţie specială.

De acest fapt depindea, în primul rând, şi ornamentaţia lor mai îngrijită, mai artistică sau mai bogată. Cu cât persoana sau instituţia căreia ise dădeà actul sau documentul avea o situaţie mai înaltă ori se bucurà de o consideraţie mai mare, cu atâta şi modul de ornamentaţie era mai deosebit.

Dar desigur mai interveniau şi alte împrejurări. Astfel în cancelariile domneşti şi la mănăstirile mari, existând caligrafi mai numeroşi şi mai buni, cum şi mijloace materiale mai însemnate, se puteau executà acte şi documente împodobite cu mai multă artă şi cu mai multă bogăţie, decât în cancelariile dregătorilor sau la mănăstirile mai mici. De asemenea în oraşele mari erau mai multe posibilităţi de a-se executa ornamente artistice, decât în oraşele mici sau la sate. In sfârşit oamenii şi instituţiile bogate îşi puteau permite luxul de a comandà acte şi documente împodobite cu mai mult fast, decât oamenii şi instituţiile mai puţin bogate.

Natural că şi gustul artistic al timpului decide în mare parte de felul ornamentaţiei. In unele epoce găsim ornamente mai simple şi compoziţii mai sobre, într'o singură culoare sau cel mult în două culori; în alte epoce apar ornamente mai bogate, compoziţii îndrăsneţe şi complicate, cu profuziune de culori şi cu mare risipă de fond aurit.

La început se împodobeşte numai crucea dela începutul textului — cruce ce ţine loc de invocaţie —, apoi se ornează şi litera iniţială a textului. Mai târziu apar şi frontispicii ornate, chenare din frunze şi flori şi chiar reprezentări de personagii sau scene religioase.

In general ornamentaţia variază după epoce, după şcolile de caligrafi şi după localităţile şi cancelariile în care s'au emis actele şi documentele respective.

Incepând să publicăm reproducerile ornamentelor miniaturistice din actele şi documentele noastre vechi, gândul nostru nu este să ne mărginim la această primă fascicolă, ci adunând mereu un material tot mai bogat, să punem la îndemâna publicului amator o colecţie cât mai complectă de astfel de ornamente.

Inceputul făcut de D-ra Magdalena N. Iorga, care a reprodus cu atâta gust, cu atâta delicateţă şi cu atâta exactitate artistică ornamentele din primele 6 tabèle ce le înfăţişăm astăzi, sperăm să fie urmat şi de alţi tineri artişti şi artiste, ca să putem publica în fiecare an măcar tot atâtea tabèle, cuprinzând materialul miniaturistic din actele şi documentele aflătoare în colecţiunile noastre publice şi particulare.

In chipul acesta vom putea avea la un moment dat o colecţie de documente miniaturistice româneşti, care să ne permită de o parte să cunoaştem temeinic evoluţia acestei arte în ţara noastră, de altă parte să ofere artiştilor modèle, care să poată fi utilizate în toate artele decorative.

CONST. MOISIL

I. Bianu, *Documente de artă românească din manuscripte vechi,* fasc. I, Evanghelia slavo-greacă dela mănăstirea Neamţu (1429), Bucureşti 1922 (cu 10 tabele în culori). Cf. acelaş, *Sur les miniatures et ornements polychromes de l'Evangeliaire écrit en langue slave et grecque dans le monastère de Neamţu* în Bulletin de la sect. historique de l'Académie Roumaine XI (1924) p. 37

DOCUMENTS D'ENLUMINURE ROUMAINE

PUBLIÉS SOUS LA DIRECTION DE

M. CONSTANTIN MOISIL

DIRECTEUR GÉNÉRAL DES ARCHIVES DE L'ÉTAT

I.

Initiales, lettres ornées, vignettes et ornements fleuronnés

tirés des documents valaques et moldaves du XVII-e et XVIII-e siècle

PAR

MADELEINE N. IORGA

1928—1929

SCRISUL ROMÂNESC S. A.

CRAIOVA

DEPUIS longtemps, suivant mes conseils, ma fille Madeleine, qui fait maintenant des études de peinture à Paris, copiait les lettres ornées qui forment la glorieuse beauté des anciens documents roumains. Elle s'est décidée difficilement à les livrer au public, bien que déjà des échantillons en eussent été donnés dans l'„Histoire de l'art roumain ancien", que j'ai publiée avec mon collègue M. G. Balş (voy. page 256).

Quelques renseignements sur l'origine et le caractère de ces dessins si délicats, d'une imagination si hardie et si harmonieuse en même temps, qui ajoutent à l'élan noble de la ligne un sens exquis de la couleur, me paraissent nécessaires, pour le public roumain aussi bien que pour celui qui, à l'étranger, commence à s'intéresser aux produits, si variés, de l'art d'une nation dont on ne connaissait souvent que le „boïar moldo-valaque", l'étudiant endetté, le flâneur à travers les plaisirs de Paris et le politicien en quête de réclame.

Toutes ces magnifiques initiales, sauf les lignes tordues des en-têtes des vieux documents moldaves (n-os 2 et 3 de la planche V; cf. aussi le n-o 4 de la planche VI), viennent de Valachie, la Moldavie, plus sobre, n'ayant que, vers 1620, les entrelacs pointillés d'étoiles des signatures princières aux longues lignes finales pour signifier leur majesté éphémère. Elles appartiennent à une époque nettement définie, qui est le XVII-e siècle. Quelques-unes seulement sont du XVIII-e, où une autre manière chasse l'ancienne, imposant ses grands dessins d'un trait lourd, son blason énorme et, en fait de couleur, l'uniformité d'une pourpre sans éclat, héritage de Byzance, d'où vient tout l'impérialisme, dans tant de domaines, de la civilisation roumaine.

J'ai dit: „initiales". Mais, à côté de ces triomphantes majuscules ou des caprices d'un élan spontané, ressemblant à ceux du grand art des miniaturistes arméniens de Cilicie au XIV-e siècle surtout, on a des culs-de-lampe, des ornements d'à côté, tout ce qui sert à l'abondante et scintillante parure des documents venant du „Pays Roumain", de la Valachie.

Ya-t-il eu des initiateurs? Parfois, certainement, l'enlumineur est le secrétaire princier lui-même, le calligraphe qui signe en lettres menues, mais d'une si belle allure, au coin de droite, en bas, près du logothète. Il y aurait sur ce point encore des recherches à faire, et je compte les entreprendre. C'est seulement alors que la miniature roumaine pourra avoir une histoire chronologique, peut-être même par biographies. Mais une certaine influence a pu être exercée, sur une tradition sensiblement antérieure, dès 1660—1670, quand commence le règne des Cantacuzènes et de leur parent, du côté de sa mère, Constantin Brâncoveanu, par ce moine de l'Ibérie, venu du Mont Athos, qui fut le grand imprimeur et le laborieux artiste, enfin le Métropolite de Valachie, Anthime.

L'art populaire, de lignes géométriques, cet héritage de la préhistoire thrace, n'a pas déterminé le caractère de ces lettres. Il vient surtout de la broderie des dames roumaines de cette époque qui ne nous est pas suffisamment connue, son développement normal ayant été interrompu d'abord par la mode constantinopolitaine, puis, dès la fin du XVIII-e siècle, par les emprunts aux modèles de l'Occident français La tulipe de l'Orient revient souvent comme type, mais à côté aussi la feuille pointue, la rude fleur de l'acanthe, les clochettes blanches de l'orée forestière et l'humble trèfle des gazons. Une seule fois la croix à double bras apparaît au dessus du triste symbole chrétien de la mort, avec la lance et l'éponge devenue une fleur ronde, bleue, au bout d'une tige jaune, mais, plein de souvenirs du village natal, le dessinateur y a ajouté ces pots de terre qui dans les cimetières ruraux élèvent l'encens du souvenir sur le monticule des défunts.

Les livraisons suivantes montreront, je l'espère, combien ce fonds de naïve beauté est inépuisable.

N. IORGA

L'ACADÉMIE Roumaine commença à publier, en 1922, grâce à l'initiative de M. I. Bianu, son vénérable bibliothécaire et son président actuel, des reproductions fidèles d'après les miniatures de nos plus anciens manuscrits [1]).

C'est, croyons nous, le devoir des Archives de l'État de suivre l'exemple de cette société savante et de publier les miniatures qui ornent les anciens actes et documents roumains, permettant ainsi de suivre l'évolution chez nous de l'art de l'enluminure et offrant à l'art décoratif moderne une série infinie de modèles et de sources d'inspiration.

On doit, cependant, observer que nos actes et documents à miniatures sont postérieurs aux manuscrits ornés. Ces derniers datent au plus tard du commencement du XV-e siècle, tandis que les premiers ne commencent à paraître que dans la seconde moitié du XVI-e siècle.

Naturellement, le nombre des actes et documents à miniatures est assez restreint, comparé à l'immense quantité de pièces écrites parvenues à nos jours. Car on n'a orné, de tout temps, que les actes et documents d'une importance exceptionnelle ou s'adressant à des personnes et institutions jouissant d'un grand prestige, auxquelles on voulait témoigner une considération particulière.

Cette intention se devine en premier lieu dans les ornements, dont l'exécution est plus soignée, plus riche et plus artistique. Les actes ou documents étaient d'autant plus ornés que la personne ou l'institution à laquelle ils étaient destinés jouissait d'une plus grande considération.

Mais d'autres causes ont présidé également au développement de cet art. Dans les chancelleries princières, comme dans les monastères importants, se trouvaient de nombreux et excellents calligraphes, disposant aussi des moyens nécessaires et capables d'enluminer les actes et documents avec un art beaucoup plus sûr et plus somptueux que les scribes des petits couvents ou des chancelleries mineures. De même, on avait d'autres moyens dans les grandes villes que dans les humbles bourgades et surtout dans les villages. Enfin la fortune des personnes ou des institutions pouvait leur permettre de commander des manuscrits plus richement ornés que ceux à la portée des gens moins fortunés.

Le goût de l'époque influait aussi en grande partie sur le choix des ornements. À certaines époques les motifs décoratifs sont plus simples, d'une composition plus sobre, monochromes ou tout au plus exécutés en deux couleurs; à d'autres les motifs sont plus somptueux, d'une composition savante et hardie, d'un grand luxe de couleurs appliquées sur un riche fond d'or.

On commence par orner la croix qui précède le texte et qui tient lieu d'invocation; puis on passe à la lettre initiale du texte même. Plus tard paraissent les frontispices ornés, les bordures de feuilles et de fleurs et même des représentations de personnages et de scènes religieuses.

Les motifs ornementaux varient en général avec les époques, les écoles de calligraphes et les endroits ou chancelleries d'où émanent les actes et les documents.

En commençant la publication des reproductions de ces miniatures, nous ne voulons pas nous borner à cette première livraison, mais continuer à collectionner un matériel toujours plus varié, afin de mettre à la portée du public une collection compl te de ce genre d'ornements.

Nous espérons que l'exemple de M-lle Madeleine N. Iorga, qui a reproduit avec tant de goût, de delicatesse et de précision artistique les ornements des premières six planches, que nous présentons aujourd'hui, sera suivi par d'autres jeunes artistes, nous permettant de publier tous les ans un nombre de planches, au moins égal, d'après les miniatures des anciens actes et documents de nos collections publiques et particulières.

De cette manière nous pourrons avoir bientôt une collection de miniatures roumaines capable de nous fournir tous les renseignements sur l'évolution de cet art dans notre pays et aussi des modèles nouveaux pour tous nos arts décoratifs.

CONST. MOISIL

---

[1]) I. Bianu, *Documente de artă românească din manuscripte vechi*, fasc. I. Evanghelia slavo-greacă dela m-rea Neamţu (1429) Bucureşti 1922 (avec 10 planches en couleur). Cf. aussi: *Sur les miniatures et ornements polychromes de l'Evangéliaire écrit en langue slave et grecque dans le monastère de Neamţu*, dans le Bulletin de la sect. hist. de l'Académie Roumaine XI (1924) p. 37.

Tablou explicativ al figurilor
Table des planches

1. *Cruci inițiale și cruci cu litere ornate*

	Nr. figurei	Ce reprezintă?	Data documentului	Locul	Emitentul	Caligraful	Proveniența
I	1	Cruce	1629 (7137) Aprilie 26	București	Moștenii din Scărișoara (jud. Romanați) Zapis	Gheorghe grămăticul	Acad. Rom. CLXXXI, 151
	2	—	7186 (1678)	—	Gheorghe Duca, Domnul Țării Românești	—	Colecție particulară
	3	—	Veacul XVII	Fără loc	—	—	— —
	4	—	—	—	—	—	— —
	5	—	1703 (7211)	Iași	Constantin Duca, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 141
	6	—	Veacul XVII	—	—	—	Colecție particulară
	7	—	1696 (7205) Oct. 20	Iași	Antioh Cantemir, Domnul Moldovei	Andronic diacul	Acad. Rom. CLXXXI, 125
	8	—	1656 (7164) Iulie 25	Iași	Constantin Mih. Ghica, Domnul Moldovei	Tănase logofăt	Acad. Rom. CLXXXI, 117
	9	Cruce și I	1638 (7146) Martie 31	București	Vasile păharnicul către Nicolae pârcălab de Glogova Zapis	—	Acad. Rom. CLXXXI, 152
	10	Cruce și M	Veacul XVII	—	—	—	Colecție particulară
II	11	Cruce și M	—	—	—	—	— —
	12	Cruce și M	—	—	—	—	— —
	13	Cruce și M	1630 (7138) Martie 10	București	Leon Vodă, Domnul Țării Românești	Lepădat logofăt	Acad. Rom. CLXXXI, 86
	14	Cruce și M	1636 (7144) Iunie 23	București	Matei Basarab, Domnul Țării Românești	—	Acad. Rom. CLXXXI, 88
	15	Cruce și M	1683 (7191) Mai 6	București	Șerban Cantacuzino, Domnul Țării Românești	—	Acad. Rom. CLXXXI, 134
	16	Cruce și M	1673 (7171) Iunie 16	București	Grigore Ghica, Domnul Țării Românești	—	Acad. Rom. CLXXXI, 89
	17	Cruce și I	1725 (7234) Oct. 23	Iași	Mihail Racoviță, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 133
	18	Cruce și M	1678 (7186) Mai 31	București	Gheorghe Duca, Domnul Țării Românești	Udrea logofăt	Acad. Rom. CLXXXI, 25
	19	Cruce și Я	Veacul XVII	—	—	—	Colecție particulară
III	20	Cruce și Я	1693 (7202) Sept. 18	București (?)	Partenie, egumenul m-rii Radu-Vodă	Mihai logofăt	Acad. Rom. CLXXXI, 26
	21	Cruce și M	1630 (7138)	București	Leon Vodă, Domnul Țării Românești	Lepădat logofăt	Acad. Rom. CLXXXI, 87
	22	Cruce și I	1710 (7218) Febr. 20	Iași	Nicolae Mavrocordat, Domnul Moldovei	Axinte uricariul	Acad. Rom. CLXXXI, 65
	23	Cruce și K	1703 (7212) Dec. 2	Iași	Mihail Racoviță, Domnul Moldovei	Constantin Mustață treti logof.	Acad. Rom. CLXXXI, 57

2. *Litere ornate*

	Nr. figurei	Ce reprezintă?	Data documentului	Locul	Emitentul	Caligraful	Proveniența
	24	Cruce și Я	1710 (7218) Febr. 20	Iași	Nicolae Mavrocordat, Domnul Moldovei	Axinte uricariul	Acad. Rom. CLXXXI, 65
	25	Ѧ (În)	1650 (7158) Iunie 2	București?	Teofan, patriarhul Ierusalimului	—	Acad. Rom. CLXXXI, 85
	26	Ф (F)	1770 Ianuarie	Iași?	Const. D. Moruzi, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 131
	27	Ф (F)	1787 Ianuarie 14	Iași	Grigore Al. Ghica, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 110

Nr. figurei	Ce reprezintă?	Data documentului	Locul	Emitentul	Caligraful	Proveniența
28	М	1702	București	Constantin Brâncoveanu, Domnul Țării Românești	—	Col. I. C. Filitti
29	М	1697 Mai 21	București	— —	Isar logofețel	Acad. Rom. CLXXXI, 41
IV 30	Б	1694 Mai 1	București ?	Partenie, egumenul m-rii Radu-Vodă	Mihai logofăt	Acad. Rom. CLXXXI, 27
31	А	Veacul XVII	—	—	—	Colecție particulară
32	М	—	—	—	—	—
33	Д (D)	1787 August	Iași	Alexandru Ipsilanti, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 176
34	І	1715 (7223)	Iași	Nic. Mavrocordat, Domnul Moldovei	Axentie uricariul	Acad. Rom. CLXXXI, 111
35	К	1707 (7216) Dec. 1	Iași	Mihail Racoviță, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 63
V 36	П (P)	1746 (7254) Mai 25	București ?	Constantin N. Mavrocordat Domnul Țării Românești	—	Acad. Rom. CLXXXI, 177
37	А	1695 (7203) Iunie 20	Iași	Constantin Duca, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 127

3. Frontispicii și chenare

Nr. figurei	Ce reprezintă?	Data documentului	Locul	Emitentul	Caligraful	Proveniența
38	Frontispiciu prins în chenar	1695 (7203) Iunie 20	Iași?	Constantin Duca, Domnul Moldovei	—	Acelaș document
39	Chenar de frontispiciu	Veacul XVII	—	—	—	Colecție particulară
40	А inițial	„ „	—	—	—	„ „
VI 41	Chenar lateral	„ „	—	—	—	„ „
42	Stemă ornată	1768 Febr. 20	Iași?	Grigore Calimachi, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXXI, 96

4. Inflorituri diferite

Nr. figurei	Ce reprezintă?	Data documentului	Locul	Emitentul	Caligraful	Proveniența
43	Floare	1650 (7158) Iunie 2	București?	Teofan, patriarhul Ierusalimului	—	Acelaș document dela fig. 25
44	Ornament în jurul peceții	1768 Febr. 20	Iași?	Gr. Calimachi, Domnul Moldovei	—	Acelaș document dela fig. 42
45	Т ornat	Veacul XVII	—	—	—	Colecție particulară
46	Frunză	1787 Aug.	—	Alex. Ipsilanti, Domnul Moldovei	—	Acelaș document dela fig. 33
47	С ornat	1785 Ianuar 20	?	Alex. I. Mavrocordat, Domnul Moldovei	—	Acad. Rom. CLXXXI, 104
48	Frunză	1770 Ianuar	Iași?	Const. D. Moruzi, Domnul Moldovei	—	Acelaș document dela fig. 26
49	Frunză	1787 Ianuar 14	Iași?	Grig. Al. Ghica, Domnul Moldovei	—	Acelaș document dela fig. 27

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

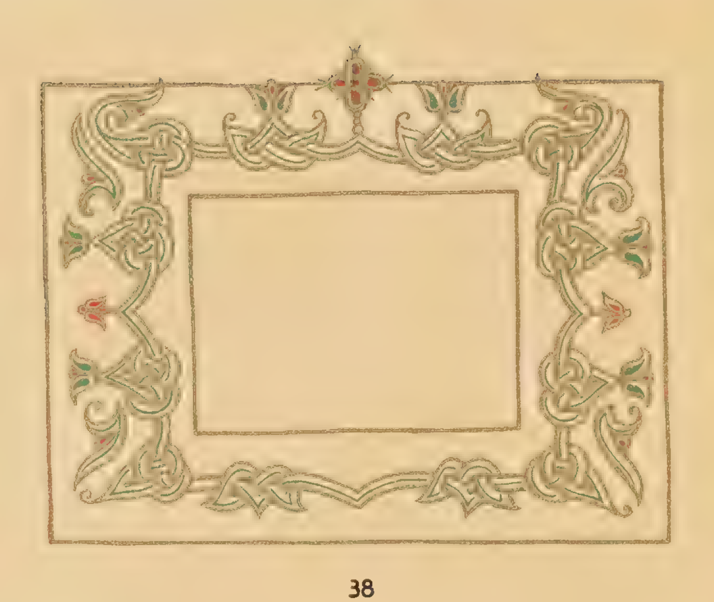

12
13
14
15
16
17
18
19
20

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

31
32
33
34
35
36

37

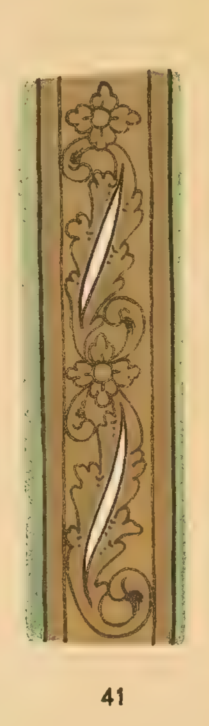
38

39

40

41

42
43
44
45
46
47
48
49